

Het nieuw BW overzee

Monografieën BW

Losdelig handboek over het burgerlijk recht

onder redactie van:

Prof. mr. I. Giesen

Hoogleraar privaatrecht Universiteit Utrecht en raadsheer-plaatsvervanger in het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch

Prof. mr. T. Hartlief

Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad en deeltijd-hoogleraar privaatrecht aan de Universiteit Maastricht

Prof. dr. V. Mak

Hoogleraar Nederlands en Europees Verbintenissenrecht Universiteit van Tilburg

Prof. mr. A.C. van Schaick

Advocaat te Tilburg, hoogleraar privaatrechtelijke rechtshandhaving en rechtsvergelijking Universiteit van Tilburg en raadsheer-plaatsvervanger in het Gerechtshof te Amsterdam

Prof. mr. drs. C.H. Sieburgh

Raadsheer in de Hoge Raad en hoogleraar burgerlijk recht Radboud Universiteit Nijmegen

Oud-redactieleden:

Prof. mr. C.J.H. Brunner †

Prof. mr. A.S. Hartkamp

Mr. P. Neleman

Mr. M.J.P. Verburgh †

Prof. mr. J.B.M. Vranken

De deeltjes van het 'losdelig' handboek Monografieën BW vormen gezamenlijk een compleet en onderling samenhangend commentaar op het (nieuwe) burgerlijk recht. Die volledigheid en onderlinge samenhang worden bewerkstelligd en bewaakt door de redactie van de reeks. Dit handboek blijft actueel doordat elk deeltje afzonderlijk herdrukt wordt zodra belangrijke nieuwe ontwikkelingen in het rechtsgebied in kwestie dit noodzakelijk maken. Behalve door deze opzet onderscheidt dit 'losdelig' handboek zich ook door zijn inhoud van andere series en handboeken over het (nieuwe) burgerlijk recht. Waar mogelijk wordt getracht door het verschaffen van kwantitatieve, sociaaleconomische en rechtssociologische gegevens inzicht te geven in de maatschappelijke betekenis van het beschreven complex van rechtsregels.

Daarnaast wordt aandacht besteed aan rechtsvergelijking, voornamelijk om reliëf en perspectief aan het eigen recht te geven, maar ook om de lezer die in het buitenlandse recht als zodanig geïnteresseerd is met zijn naspeuringen op weg te helpen.

MONOGRAFIEËN BW

A31 Het nieuw BW overzee

Afwijkingen in het BW van Aruba, Curaçao, Sint Maarten,
de BES-eilanden en Suriname ten opzichte van het
Europees-Nederlandse BW

Mr. J. de Boer

 Wolters Kluwer

Deventer – 2019

Verkorte citeerwijze: De Boer, *Het nieuw BW overzee* (Mon. BW nr. A31) 2019/[nummer]
Volledige citeerwijze: J. de Boer, *Het nieuw BW overzee. Afwijkingen in het BW van Aruba, Curaçao, Sint Maarten, de BES-eilanden en Suriname ten opzichte van het Europees-Nederlandse BW (Monografieën BW nr. A31)*, Deventer: Wolters Kluwer 2019

ISBN 978 90 13 15398 9
ISBN 978 90 13 15399 6 (E-book)
NUR 820-102

Omslag: Hans Roenhorst, www.h2rplus.nl

© 2019, Wolters Kluwer Nederland B.V.

Onze klantenservice kunt u bereiken via: www.wolterskluwer.nl/klantenservice.

Auteur(s) en uitgever houden zich aanbevolen voor inhoudelijke opmerkingen en suggesties. Deze kunt u sturen naar: boeken-NL@wolterskluwer.com.

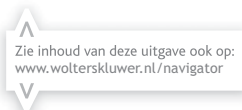
Alle rechten in deze uitgave zijn voorbehouden aan Wolters Kluwer Nederland B.V. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wolters Kluwer Nederland B.V.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h t/m 16m Auteurswet jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl).

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en Wolters Kluwer Nederland B.V. geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor gevolgen hiervan.

Op alle aanbiedingen en overeenkomsten van Wolters Kluwer Nederland B.V. zijn van toepassing de Algemene Voorwaarden van Wolters Kluwer Nederland B.V. U kunt deze raadplegen via: www.wolterskluwer.nl/algemene-voorwaarden.

Indien Wolters Kluwer Nederland B.V. persoonsgegevens verkrijgt, is daarop het privacybeleid van Wolters Kluwer Nederland B.V. van toepassing. Dit is raadpleegbaar via www.wolterskluwer.nl/privacy-cookies.

NAVIGATOR

VOORWOORD

Overzee, in het Caribisch gebied, voor zover er staatkundige banden met Nederland bestaan of hebben bestaan, heeft men in overeenstemming met het concordantiebeginsel gebruikgemaakt van de in Nederland sedert 25 april 1947 (opdracht aan E.M. Meijers) in gang gezette codificatie van het burgerlijk recht. Men is echter autonoom wat betreft de burgerrechtelijke wetgeving en dit heeft tot afwijkingen van het Nederlandse BW geleid.

Geboren zijnde in Suriname en opgegroeid in Curaçao, ben ik inmiddels al 23 jaren betrokken bij de overzeese inspanningen tot een eigen nieuw BW te komen: eerst als hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en vervolgens als rechter ter plaatse. Prof. mr. A.S. Hartkamp stelde voor dat ik een Monografie BW zou schrijven over het overzeese recht. Ik heb met genoegen aan dat voorstel voldaan.

Het gaat in deze monografie louter om de verschillen ten opzichte van het Nederlandse BW. Bij de inventarisatie daarvan, in tien hoofdstukken, corresponderende met de tien voorgenomen boeken van het BW, is de volgorde van het BW gevolgd. In hoofdstuk 10 is aan het internationaal privaatrecht het interregionaal privaatrecht toegevoegd. De behandeling der verschillen in de tien hoofdstukken wordt voorafgegaan door een inleiding met algemene onderwerpen als de staatkundige constellatie, rechterlijke organisatie, het reeds genoemde concordantiebeginsel, Europese invloed, enz.

Als bij een artikel enkel 'BW' is vermeld (zonder toevoeging), gaat het om het BW van Curaçao en in de regel ook over de andere overzeese BW's. 'BW-SUR' slaat op het ontwerp dat klaar ligt voor indiening bij het parlement (De Nationale Assemblée). In Suriname wordt thans gedacht aan eenzelfde moratorium tussen totstandkoming en invoering als in Nederland in 1990-1992.

Het manuscript is afgesloten op 15 mei 2019.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord / V

Lijst van afkortingen / XIII

HOOFDSTUK 1

Inleiding / 1

- 1 Inhoud / 1
- 2 Vijf regionale rechtsstelsels in het Koninkrijk / 1
- 3 Rechterlijke organisatie / 2
- 4 Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering / 3
- 5 Totstandkomingsgeschiedenis van de overzeese NBW's / 3
- 6 Concordantie van wetgeving / 5
- 7 Concordantie van rechtspraak / 5
- 8 Nummering van de artikelen / 8
- 9 Europees privaatrecht / 9
- 10 Grond- en mensenrechten / 10

HOOFDSTUK 2

Boek 1. Personen- en familierecht / 13

- 11 Namenrecht / 13
- 12 Inschrijving buitenlandse akten / 14
- 13 Genderdysforie / 14
- 14 Personen van hetzelfde geslacht / 14
- 15 Huwelijksvereisten / 16
- 16 Religieuze huwelijkssluiting / 16
- 17 Gezinsbescherming / 17
- 18 'Gold diggers' als liefdespartners / 17
- 19 Omvang van de huwelijksgemeenschap / 17
- 20 Lichtvaardige echtscheidingen / 18
- 21 Schijnerkenningen / 19
- 22 Gerechtelijke vaststelling van het vaderschap / 19
- 23 Uitgelokte erkenning / 20
- 24 Aantasting vaderschap / 20
- 25 Gezag / 20
- 26 Ondertoezichtstelling / 21

- 27 Curatele / 21
- 28 Onderhoudsplicht jegens kinderen / 22
- 29 Bescherming ongehuwde samenwonende / 22

HOOFDSTUK 3

Boek 2. Rechtspersonen / 25

- 30 Algemeen deel / 25
- 31 Nummering / 25
- 32 In Boek 2 geregelde rechtspersonen / 26
- 33 Oprichting / 27
- 34 Instructierecht / 28
- 35 Geen arbeidsovereenkomst met bestuurder / 28
- 36 Vertegenwoordiging van rechtspersoon / 29
- 37 Tegenstrijdig belang / 32
- 38 Taakverdeling tussen bestuurders / 32
- 39 Bestuurdersaansprakelijkheid in geval van faillissement / 33
- 40 One-tier board / 34
- 41 Persoonlijke aansprakelijkheid aandeelhouders / 34
- 42 Algemene regeling raad van commissarissen / 36
- 43 Vernietiging besluit / 36
- 44 Aanhangig verzoek tot ontbinding / 37
- 45 Ontbinding door Kamer van Koophandel / 37
- 46 Stichting particulier fonds (SPF) / 38
- 47 'Grote' stichting e.a. / 39
- 48 Statuten van vereniging / 39
- 49 Gewone en buitengewone leden van een vereniging / 39
- 50 Geen kapitaalbescherming / 40
- 51 Voorkeursrecht bij uitgifte van aandelen / 40
- 52 Aandeelbewijzen / 40
- 53 Levering van aandelen / 41
- 54 Strakker jaarrekeningregime van de 'grote vennootschap' / 41
- 55 Aandeelhoudersovereenkomst / 42
- 56 Vennootschappelijke overeenkomst / 42
- 57 Beleidsbepaler aangemerkt als bestuurder / 45
- 58 Onafhankelijke raad van commissarissen / 46
- 59 Aandeelhouder-bestuurde vennootschap (ABV) / 47
- 60 Protected cell company (PCC) / 51
- 61 Uitkoop / 53
- 62 Uittreding / 53
- 63 Recht van enquête / 54
- 64 Omzetting / 55

HOOFDSTUK 4

Boek 3. Vermogensrecht in het algemeen / 57

- 65 Dieren / 57
- 66 Elektronisch vermogensrechtelijk rechtsverkeer / 57
- 67 Overheidsaansprakelijkheid ten aanzien van openbare registers / 57
- 68 Fiduciaverbod / 58
- 69 Opeising cultuurgoed / 59
- 70 Verjaring overheidsgrond / 59
- 71 Trust / 60
- 72 Verjaring en verval van rechtsvordering tot vernietiging van een verdeling / 63
- 73 Langdurig onverdeeld gebleven boedels / 64
- 74 Zekerheidsstelling aan derde / 66
- 75 Huurbeding / 66
- 76 Retentierecht aannemer / 67
- 77 Collectieve actie / 67
- 78 Bevrijdende verjaring / 67

HOOFDSTUK 5

Boek 4. Erfrecht / 69

- 79 Bereik wettelijke verdeling / 69
- 80 Wettelijke verdeling ten onrechte toegepast / 70
- 81 Dwingendrechtelijk verzorgingsvruchtgebruik / 71
- 82 Som ineens kind / 72
- 83 Termijnen / 72
- 84 Vernietiging van testament wegens misbruik van omstandigheden / 73
- 85 Geen legitieme portie / 73
- 86 Bescherming erfgenamen tegen schulden / 74

HOOFDSTUK 6

Boek 5. Zakelijke rechten / 75

- 87 Allodiale eigendom in Suriname / 75
- 88 Collectieve eigendom in de Surinaamse binnenlanden / 75
- 89 Zonnepanelen en powerwalls / 76
- 90 Openbaarheid der stranden / 77
- 91 Grondwater / 77
- 92 Noodleidingen / 78
- 93 Opzegging erfpacht door de overheid / 78
- 94 Timeshare als zakelijk recht / 78
- 95 Onderhoud door vereniging van eigenaars / 79

HOOFDSTUK 7

Boek 6. Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht / 81

- 96 Incassokosten / 81
- 97 Affectieschade / 81
- 98 Verdragingschade handelsovereenkomst / 81
- 99 Risicoaansprakelijkheid gevaarlijke stoffen, stortplaats en mijnbouwwerk / 81
- 100 Productenaansprakelijkheid / 82
- 101 Oneerlijke handelspraktijken / 82
- 102 Aansprakelijkheid bij elektronisch rechtsverkeer / 82
- 103 Tijdelijke regeling verhaalsrechten / 82
- 104 Informatie over dienstverrichters en hun diensten naar aanleiding van de dienstrichtlijn / 82
- 105 Bepalingen voor overeenkomsten tussen handelaren en consumenten / 83
- 106 Algemene voorwaarden / 83

HOOFDSTUK 8

Boek 7. Bijzondere overeenkomsten / 85

- 107 Koop van onroerende zaak schriftelijk / 85
- 108 Consumentenkoop / 85
- 109 Overeenkomsten op afstand / 86
- 110 Timeshare / 86
- 111 Financiële zekerheidsovereenkomsten (titel 7.2), Consumentenkredietovereenkomsten (titel 7.2a), Goederenkrediet (titel 7.2b), Geldlening (titel 7.2c) en Overeenkomst van pandbelening (titel 7.2d) / 87
- 112 Schenking / 87
- 113 Huur / 88
- 114 Geneeskundige behandeling / 90
- 115 Reisovereenkomst / 90
- 116 Betalingstransacties / 91
- 117 Arbeidsovereenkomst / 91
- 118 Aanneming van werk / 92
- 119 Personenvennootschap / 93
- 120 Vaststellingsovereenkomst / 93
- 121 Verzekering / 93

HOOFDSTUK 9

Boek 8. Verkeersmiddelen en vervoer / 95

- 122 Inhoud Boek 8 / 95
- 123 Vervoer van elektriciteit, warmte en koude / 95
- 124 Limitering aansprakelijkheid voor maritieme vorderingen / 96

HOOFDSTUK 10

Intellectuele eigendom / 97

- 125 Boek 9 BW / 97
- 126 Auteursrecht / 97
- 127 Octrooirecht / 98
- 128 Merkenrecht / 98
- 129 Niet wettelijk geregelde IE-rechten / 99

HOOFDSTUK 11

Internationaal en interregionaal privaatrecht / 101

- 130 Boek 10 BW-NL / 101
- 131 Ongeschreven IPR overzee / 101
- 132 Domiciliebeginsel voor personeel statuut / 102
- 133 IRPR en IPR / 104
- 134 Drie hoofdkwesties / 104
- 135 Interregionaal conflictenrecht / 105
- 136 Interregionaal bevoegdheidsrecht / 105
- 137 Interregionale werking van rechterlijke uitspraken en authentieke akten / 106

Rechtspraakregister / 109

Artikelenregister / 113

Trefwoordenregister / 133

Monografieën BW / 137

LIJST VAN AFKORTINGEN

AB	Afkondigingsblad (thans: van het Land Aruba of het Land Sint Maarten; voorheen van een eilandgebied)
AB	Algemene bepalingen der wetgeving
AB-AUA/CUR/SXM (zie ook Wet AB-NL/SUR)	Algemene bepalingen der wetgeving van onderscheidenlijk Aruba, Curaçao en Sint Maarten
ABBV	Aandeelhouder-bestuurde besloten vennootschap
ABV	Aandeelhouder-bestuurde vennootschap
ABNV	Aandeelhouder-bestuurde naamloze vennootschap
Asser-serie	Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Wetboek
AVRM	Amerikaans Verdrag voor de rechten van de mens
AVV	Aruba vrijgestelde vennootschap
a.w.	Aangehaald werk
AWOK	Ambtelijk Wetgevingsoverleg Koninkrijksrelaties
BES	De openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba
BV	Besloten vennootschap (BES-eilanden, Curaçao, Nederland en Sint Maarten)
BW	Burgerlijk Wetboek
BW-AUA/BES/CUR/NL/SXM/SUR	Burgerlijk Wetboek van onderscheidenlijk Aruba, de BES-eilanden, Curaçao, Europees Nederland, Sint Maarten en Suriname
Caricom	Caribbean Community and Common Market
CJB	Caribisch Juristenblad
ECLI	European Case Law Identifier
EEX	Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
eIDAS	Electronic IDentification Authentication and trust Services
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
GEA	Gerecht in eerste aanleg: van Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de BES-eilanden (dat drie zittingsplaatsen heeft: van Bonaire, Sint Eustatius en Saba)

Gemeenschappelijk Hof en Gem. Hof	Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba
Gw-NL	Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden
Gw-SUR	Grondwet van de Republiek Suriname
HR	Hoge Raad der Nederlanden
Hrgvo/Hrgw-BES/SUR	Handelsregisterverordening/Handelsregisterwet van onderscheidenlijk de BES-eilanden en Suriname
HvJ EG	Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap (tot 1 december 2009)
HvJ EU	Hof van Justitie van de Europese Unie
IAHRM	Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens
IBES	Invoeringswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba
IE	Intellectuele eigendom
IPR	Internationaal privaatrecht
IRPR	Interregionaal privaatrecht
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
IVESC	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
LGO	Landen en Gebieden Overzee
Mon. BW	Monografieën BW
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NJB	Nederlands Juristenblad
NV	Naamloze vennootschap
PB	Publicatieblad (thans: van Curaçao; voorheen van de Nederlandse Antillen)
PCC	Protected Cell Company
r.o.	Rechtsoverweging
RO	Wet op de rechterlijke organisatie
ROW	Rijksoctrooiwet
Rv	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
SJB	Surinaams Juristenblad
SNAAR	Studiereeks Nederlands-Antilliaans en Arubaans recht
SPF	Stichting particulier fonds (BES-eilanden, Curaçao en Sint Maarten)
Sr	Wetboek van Strafrecht
Statuut	Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden
Streg-AUA/CUR/SXM	Staatsregeling van onderscheidenlijk Aruba, Curaçao en Sint Maarten
TAR-Justicia	Tijdschrift voor Antilliaans Recht-Justicia
UPG	Ultraperifere Gebieden
VBA	Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (Aruba)
VWEU	Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie

Lijst van afkortingen

Wet AB-NL/SUR

Wet algemene bepalingen der wetgeving van onderscheidenlijk Nederland en Suriname

WPNR

Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1 Inhoud

In deze monografie worden de vier Caribische BW's besproken voor zover er verschillen zijn met het Europees-Nederlandse BW. Als toegift is aandacht gegeven aan Suriname, dat tot 1975 deel uitmaakte van het Koninkrijk der Nederlanden. De Surinaamse burgerrechtelijke wetgeving leunde, evenals die van de voormalige Nederlandse Antillen, sterk op de Nederlandse.

Als inleiding komen eerst achtereenvolgens aan de orde: vijf regionale rechtsstelsels in het Koninkrijk, rechterlijke organisatie, Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering, totstandkomingsgeschiedenis van de overzeese nieuw BW's, concordantiebeginsel, nummering van de artikelen en Europees privaatrecht. Daarna volgt in de hoofdstukken 1-10 per boek de inhoud van het burgerlijk recht. Zonder nadere aanduiding wordt telkens bedoeld op de overzeese regeling, in elk geval die van Curaçao.

2 Vijf regionale rechtsstelsels in het Koninkrijk

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit vier landen (art. 1 lid 1 *Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden*). Verreweg het grootste land is Nederland, dat verdeeld is in enerzijds Europees Nederland en anderzijds Caribisch Nederland. Caribisch Nederland wordt gevormd door de drie openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (samen genaamd: de BES-eilanden). De drie andere landen van het Koninkrijk zijn geografische zin betrekkelijk kleine eilanden: het land Aruba, het land Curaçao en het land Sint Maarten. Het Statuut maakt onderscheid tussen *Koninkrijksaangelegenheden* en *'eigen aangelegenheden'* (of landsaangelegenheden). De Koninkrijksaangelegenheden zijn limitatief in het Statuut vermeld (zie in het bijzonder art. 3 en art. 43 lid 2 Statuut). De rest – en daaronder valt de wetgeving op burgerrechtelijk terrein, dus onder meer die in het Burgerlijk Wetboek – is een *'eigen aangelegenheid'*. Art. 41 lid 1 Statuut bepaalt: 'Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten behartigen zelfstandig hun eigen aangelegenheden.'

Zie C. Borman, *Het Statuut voor het Koninkrijk*, derde druk, 2012 en A.B. van Rijn, *Handboek Caribisch staatsrecht*, 2019. Het is mogelijk dat *'eigen aangelegenheden'* door de landen *gemeenschappelijk* worden behartigd. Een dergelijke *'onderlinge regeling'* kan worden neergelegd in een rijkswet (art. 38 lid 2 Statuut), aangeduid als *'consensus rijkswet'*. Door regeling bij rijkswet wordt de autonomie van de overzeese landen ingrijpend beperkt. Op burgerrechtelijk terrein komt dit heel weinig voor. Een voorbeeld is de *Rijksoctrooiwet 1995*. Een onderlinge regeling wordt overigens door neerlegging in een rijkswet geen Koninkrijksaangelegenheid.

De BES-eilanden zijn deel van het land Nederland, maar het Europees-Nederlandse BW geldt er niet.

Zij hebben een eigen BW, te weten het BW-BES. Dit bevat de inhoud, gefixeerd per 2009, met wat latere aanpassingen, van het oude Nederlands-Antilliaanse BW (art. 2 lid 1 *Invoeringswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba*). Europees-Nederlandse wettelijke regelingen zijn in de openbare lichamen alleen van toepassing voor zover dit bij wettelijk voorschrift is bepaald of op andere wijze onmiskenbaar uit enig wettelijk voorschrift volgt (art. 2 lid 2 IBES). Het land Nederland bestaat dus uit twee rechtsgebieden (regio's): Europees Nederland en de BES-eilanden. Daardoor bestaat het Koninkrijk der Nederlanden, dat uit vier landen bestaat, uit vijf rechtsgebieden (regio's). Wat betreft de toekomstige aanpassing van het BW-BES geldt art. 32a lid 4 Gw-NL: 'Voor deze openbare lichamen kunnen regels worden gesteld en andere specifieke maatregelen worden getroffen met het oog op bijzondere omstandigheden waardoor deze openbare lichamen zich wezenlijk onderscheiden van het Europese deel van Nederland.'

In het Koninkrijk gelden dientengevolge vijf Burgerlijke Wetboeken: het BW van Europees Nederland (BW-NL), het BW-BES, het BW van Aruba (BW-AUA), dat van Curaçao (BW-CUR) en dat van Sint Maarten (BW-SXM).

Vier van de vijf BW's zijn dus Caribisch, maar de Europees-Nederlandse wetgever (regering en Staten-Generaal) is tevens de wetgever van de BES-eilanden. Overigens heet wat in Europees Nederland, de BES-eilanden en Suriname 'wet' heet, in Aruba, Curaçao en Sint Maarten 'landsverordening'. De term 'wetboek' bestaat wel in alle regio's en in Suriname. Alleen Nederland en Suriname hebben – met het oog op de rechtszekerheid – een constitutionele codificatieopdracht: de wet regelt onder meer het burgerlijk recht in een algemeen wetboek (art. 107 lid 1 Gw-NL en art. 132 Gw-SUR).

3 Rechterlijke organisatie

De rechterlijke organisatie in Europees Nederland is geregeld in de *Wet op de rechterlijke organisatie* (RO). Overzee is deze, wat de feitenrechters betreft, geregeld in de *Rijkswet Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba* (Rijkswet Gemeenschappelijk Hof van Justitie). De positie van de Hoge Raad in overzeese aangelegenheden is neergelegd in de *Rijkswet rechtsmacht Hoge Raad voor Aruba, Curaçao, Sint Maarten en voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba*.

De Rijkswet Gemeenschappelijk Hof van Justitie is een 'onderlinge regeling' (zie nr. [2]), want de rechterlijke organisatie is, althans wat de feitenrechters betreft, een landsaangelegenheid. De Rijkswet rechtsmacht Hoge Raad, is dat niet. Art. 23 lid 1 Statuut (geplaatst in de tweede paragraaf 'De behartiging van de aangelegenheden van het Koninkrijk') draagt de rijkswetgever op de rechtsmacht van de Hoge Raad te regelen, hetgeen is geschied in de Rijkswet rechtsmacht Hoge Raad. Deze verleent overzeese rechtsmacht aan de Hoge Raad in burgerlijke, straf- en belastingzaken, naar aanleiding van een beroep in cassatie of een prejudiciële vraag (art. 1-1c). Wat in Europees Nederland 'rechtbank' heet, heet in Aruba, Curaçao, Sint Maarten en op de BES-eilanden 'Gerecht in eerste aanleg' en in Suriname 'kantonrechter'. Er zijn vier gerechten in eerste aanleg (één voor elke regio), waarvan die van de BES-eilanden drie zittingsplaatsen heeft (op Bonaire, op Sint Eustatius en op Saba). Het hoger beroep is in Europees Nederland opgedragen aan vier gerechtshoven, overzee is er één Gemeenschappelijk Hof, waarvan overigens alle rechters – ook de rechters die op dat moment in eerste aanleg werkzaam zijn – deel uitmaken.

Als enige regio in het Koninkrijk heeft Sint Maarten een Constitutioneel Hof (art. 127 Streg-SXM).

Dit heeft thans nog slechts een beperkte bevoegdheid (toetsing op verzoek van de Ombudsman van bekrachtigde, maar nog niet in werking getreden wetgeving aan de Staatsregeling), maar er zijn plannen in de maak om de bevoegdheid te verbreden naar het geven van een raadgevend rechtsoordeel in een 'Organenstreit' (constitutionele geschillen tussen organen, zoals tussen ministers, tussen de ministerraad en de Gouverneur of tussen de regering en een gekwalificeerd aantal Statenleden). In Suriname bepaalt de Grondwet (art. 144 Gw-SUR) dat er een Constitutioneel Hof is, maar dit is nog niet van de grond gekomen (zie H. Fernandes Mendes, *SJB* 2016, p. 5 e.v.).

4 Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering

Naast de vijf in het Koninkrijk geldende Burgerlijke Wetboeken zijn er vijf Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering.

De vier overzeese Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering zijn aangepast aan de nieuwe BW's; zie J. de Boer, 'Burgerlijke rechtsvordering in de West', *NJB* 2005, p. 1980 e.v. De Boeken 2 en 3 Rv, met onder meer het executie- en beslagrecht, zijn in beginsel gelijk aan de Nederlandse, ook qua nummering. Zie L. Groefsema, W. Hugenholtz en W.H. Heemskerk, *Hoofdpijnen van het burgerlijk procesrecht van de Nederlandse Antillen en Aruba*, 2009, G.C.C. Lewin, *Het hoger beroep en het cassatieberoep in burgerlijke zaken in de Nederlandse Antillen en Aruba*, 2010 en G.C.C. Lewin, 'Een eerlijk proces in de kleinschalige rechtsstaat Curaçao', in: *Fundamentele rechten in Curaçao*, 2019. De vier overzeese Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering waren *eenvormig* (wat verder gaat dan *concordant*) en wel ingevolge de destijds (in 2005) geldende *Samenwerkingsregeling Nederlandse Antillen en Aruba* (PB. 1985, 88). Deze Samenwerkingsregeling was een 'onderlinge regeling' (niet bij rijkswet), waarvan moet worden aangenomen dat zij per 10 oktober 2010 is komen te vervallen. Opvolger, althans wat het procesrecht betreft en zonder gelding voor de BES-eilanden (teneinde de grondwettelijke amenderingsbevoegdheid van de Tweede Kamer niet aan te tasten), is de *Samenwerkingsregeling eenvormig procesrecht Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Curaçaosche Courant 27 augustus 2010, nr. 35; Landscourant Aruba 20 augustus 2010, nr. 17)*. Deze schrijft echter, uitsluitend voor Aruba, voor dat zij door de Staten bij landsverordening moet worden goedgekeurd met twee derde meerderheid (art. 24 lid 2), hetgeen niet is geschied. De nieuwe Samenwerkingsregeling kan dus niet werken, al kan verdedigd worden dat zij in de verhouding tussen Curaçao en Sint Maarten een zekere 'Vorwirkung' heeft, wat wil zeggen dat Curaçao en Sint Maarten zich zouden behoren te onthouden van handelingen die de nieuwe Samenwerkingsregeling haar voorwerp en haar doel zouden ontnemen (vgl. voor Staten en internationale organisaties art. 18 *Weens Verdrag inzake het verdragenrecht*).

Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden vormen één rechtsvorderlijk rechtsgebied.

Dit volgt uit art. A Rv-CUR/SXM/BES en art. B Rv-AUA. Zie verder nr. [136].

5 Totstandkomingsgeschiedenis van de overzeese NBW's

Kort nadat in 1992 het hart van het nieuwe vermogensrecht in Nederland in werking trad, kwam in de voormalige Nederlandse Antillen een nieuwe politieke partij op, de PAR, die onder meer de invoering van een nieuw Burgerlijk Wetboek op haar programma had staan. Nadat deze partij de verkiezingen had gewonnen, is mr. Bob de Die, gepensioneerd hoofd van de Stafafdeling nieuw Burgerlijk Wetboek van het Nederlandse Ministerie van

Justitie, aangezocht om ontwerpen te leveren aan de Gemeenschappelijke Commissie NBW (onder voorzitterschap van mr. L.A.J. de Lannoy, President van het Gemeenschappelijk Hof). Vervolgens ben ik, die ook gewerkt heeft op die Nederlandse stafafdeling, bij het project betrokken geraakt (eerst als hoogleraar vanuit de Universiteit van Amsterdam en vervolgens ter plaatse als rechter in het Gemeenschappelijk Hof). Prof. mr. Peter van Schilfgaarde heeft zich belast met Boek 2 (aanvankelijk samen met prof. mr. Alexander L. Mohr en mr. Gerard C.A. Smeets; thans opgevolgd door prof. mr. Gerard van Solinge).

In 2001 is het nieuw BW in werking getreden in het voormalige land de Nederlandse Antillen (toen nog omvattende het huidige Curaçao en Sint Maarten en de huidige BES-eilanden; Aruba had per 1986 een 'status aparte' verkregen). Naast Boek 1 ('Personen- en familie-recht'), traden dezelfde onderdelen in werking als in Nederland in 1992, dus de Boeken 3 ('Vermogensrecht in het algemeen'), 5 ('Zakelijke rechten'), 6 ('Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht'), 7 ('Bijzondere overeenkomsten', maar nog slechts zes titels) en 8 ('Verkeersmiddelen en vervoer'); zie J. de Boer, 'Het NBW in de West', *NJB* 2001, p. 289 e.v. In 2002 gebeurde hetzelfde in het land Aruba. In 2004 trad in de voormalige Nederlandse Antillen Boek 2 ('Rechtspersonen') in werking.

Op 10 oktober 2010 heeft een staatkundige transitie plaatsgevonden, waarbij de Nederlandse Antillen uiteenvielen in twee landen, te weten Curaçao en Sint Maarten, en de drie openbare lichamen van Nederland, te weten de drie BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). Dit betekende dat nu vier wetgevers voor de uitbouw van het overzeese nieuw BW verantwoordelijk waren: die van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en, wat betreft de BES-eilanden, Nederland.

In 2012 in Curaçao en in 2014 in Sint Maarten zijn belangrijke aanvullingen van het nieuw BW ingevoerd, waaronder een Boek 4 ('Erfrecht'), regeling van de trust (titel 6 van Boek 3) en zes nieuwe titels van Boek 7 ('Bijzondere overeenkomsten'). In Aruba werden deze in 2016 aangenomen; inwerkingtreding valt spoedig te verwachten. Curaçao en Sint Maarten kregen bovendien in 2012 onderscheidenlijk 2014 een eerste herzien Boek 2 ('Rechtspersonen'). In Curaçao en Sint Maarten is thans (2019) een tweede herziening van Boek 2 aanhangig en in Aruba is in 2019 een eerste Boek 2 wet geworden, dat echter gebaseerd is op voormelde tweede herziening, maar zonder besloten vennootschap (BV) en met behoud van de Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (VBA). Het BW van de BES-eilanden loopt achter. Na de staatkundige transitie van 10 oktober 2010 is er heel weinig gebeurd op burgerrechtelijk legislatief terrein. Bewust is gekozen voor een 'legislatieve terughoudendheid'. Voor de wetsgeschiedenis raadplege men M.F. Murray (ed.), *Parlementaire Geschiedenis van het Curaçaose Burgerlijk Wetboek*, 2016 (in twee delen).

In Suriname is sedert 2006 door mij en wat betreft Boek 2 door Peter van Schilfgaarde bijstand verleend aan een Surinaamse Commissie nieuw BW (onder voorzitterschap van S. Gangaram Panday, oud-notaris en oud-lid van het Hof van Justitie).

De ontwerpen (acht BW-boeken en een herzien Rv), die in beginsel gebaseerd zijn op de nieuwe wetgeving van Aruba, Curaçao en Sint Maarten, zijn blijven liggen tussen 2010 en 2016. In de jaren 2016 en 2017 zijn zij door een nieuwe Commissie (wederom onder voorzitterschap van mr. S. Gangaram Panday) opnieuw tegen het licht gehouden en aangepast. Tegenstander was F. Kruisland, *SJB* 2008/3, p. 4 e.v. en *SJB* 2009/2, p. 4 e.v. (het bestaande BW is 'een rustig bezit'); zie het weerwoord van de Commissie NBW in *SJB* 2009/1, p. 94 e.v. Hopelijk worden de ontwerpen spoedig aangeboden aan De Nationale Assemblée. Als dat gebeurt, dan ligt een moratorium van twee jaren tussen totstandkoming en inwerkingtreding

in de bedoeling, conform het advies destijds van de Nederlandse ‘Commissie van Wijzen’ (NJB 1987, p. 126 e.v.).

6 Concordantie van wetgeving

Art. 39 lid 1 Statuut luidt: ‘Het burgerlijk en handelsrecht, de burgerlijke rechtsvordering, het strafrecht, de strafvordering, het auteursrecht, de industriële eigendom, het notarisambt, zomede bepalingen omtrent maten en gewichten worden in Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten zoveel mogelijk op overeenkomstige wijze geregeld.’

Zie L.J.J. Rogier, *RMThemis* 2016/3, p. 124 e.v., met lit. Art. 39 lid 1 Statuut is een instructienorm aan de wetgevers van de landen en dan ook nog ‘zoveel mogelijk’, dus anders dan vroeger (vóór het Statuut), toen de uitzondering op de gelijkheid van recht slechts geoorloofd was bij ‘gebiedende noodzakelykheid’ (PB 1871, no. 18). Dit beginsel van concordantie van wetgeving lijkt thans te betekenen – met het oog op zoveel mogelijke rechtseenheid binnen het Koninkrijk – dat het burgerlijk recht (e.a.) in de vijf rechtsgebieden (regio’s) behoort overeen te stemmen, tenzij voor afwijking een goede reden is. Wordt op lichtvaardige gronden het concordantiebeginsel niet in acht genomen door een land, dan zou art. 50 lid 1 Statuut kunnen worden toegepast: schorsing en vernietiging door de Koning als hoofd van het Koninkrijk wegens strijd met het Statuut, maar dat is bijna ondenkbaar. De rechter mag de wet niet toetsen aan het Statuut (HR 14 april 1989, NJ 1989/469, *Staat v. LSVB*).

Het beginsel van concordantie van wetgeving is niet langer eenzijdig geformuleerd.

Vgl. art. 138 *Reglement op het beleid der regering in de kolonie Curaçao* (PB 1865, no. 18). Thans is ook Europees Nederland eraan gebonden. Goliath dient in beginsel David te volgen, bijvoorbeeld als in Nederland overwogen zou worden ook een regeling van de trust in te voeren.

In lid 2 van art. 39 Statuut is *overleg* tussen de landen bij voorgenomen ingrijpende wetgeving voorgeschreven. De bepaling luidt: ‘Een voorstel tot ingrijpende wijziging van de bestaande wetgeving op dit stuk wordt niet bij het vertegenwoordigende lichaam ingediend – dan wel door het vertegenwoordigende lichaam in behandeling genomen – alvorens de regeringen in de andere landen in de gelegenheid zijn gesteld van haar zienswijze hieromtrent te doen blijken.’

De naleving van deze bepaling is in het verleden verwaarloosd, maar sedert 1 februari 2013 is er een *Onderlinge regeling Ambtelijk Wetgevingsoverleg Koninkrijksrelaties* (*Staatscourant* 2013, 2376; *Landscourant van Aruba* 2013, nr. 3, PB-CUR 2013, no. 9, AB-SXM 2013, nr. 5), met onder meer als onderwerp voor overleg: vraagstukken betreffende concordantie van wetgeving als bedoeld in art. 39 Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Er is een Ambtelijk Wetgevingsoverleg Koninkrijksrelaties (AWOK), waarin Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten periodiek beraadslagen over de aanpak en inhoud van wetgevingsaangelegenheden (art. 1). Overigens heeft de consultatieplicht uit art. 39 lid 2 Statuut, naar een redelijke uitleg meebrengt, niet het oog op wetgeving die slechts beoogt de overzeese wetgeving in overeenstemming te brengen met de Nederlandse, aldus W.H. van Helsdingen, *Het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden*, 1957, p. 473.

7 Concordantie van rechtspraak

Complementair aan het beginsel van de concordantie van *wetgeving* (art. 39 lid 1 Statuut) is het beginsel van concordantie van *rechtspraak*. Hieraan ligt – naast dit art. 39 lid 1 (zie

HR 23 november 2001, NJ 2002/25, *Marielle Investment v. ING* – volgens de Hoge Raad art. 23 lid 1 Statuut (rechtsmacht van de Hoge Raad), in verbinding met art. 1 Rijkswet rechtsmacht Hoge Raad (cassatie op overeenkomstige wijze), ten grondslag (HR 14 februari 1997, NJ 1999/409, *Zunoca v. Land Aruba*).

Laatstgenoemde bepalingen betreffen uitsluitend de Hoge Raad, maar ook feitenrechters zullen uiteraard in voorkomende gevallen het beginsel van concordantie van rechtspraak toepassen.

Het is zinvol onderscheid te maken tussen toepassing van het beginsel van concordantie van rechtspraak op *woordelijk gelijkkluidende* wetgeving en op *woordelijk verschillende* wetgeving. Bij woordelijk gelijkkluidende wetgeving kan de invulling van de gelijke norm toch verschillen.

Als eenmaal – in het belang van zoveel mogelijk rechtseenheid binnen het Koninkrijk – woordelijk gelijke wetgeving is tot stand gebracht, behoort deze in beginsel ook gelijk te worden uitgelegd. Volgens de Hoge Raad dient bij de uitleg van een overzees wetsartikel op grond van het concordantiebeginsel rekening te worden gehouden met de Nederlandse opvattingen over het met deze bepaling *corresponderende* Nederlandse artikel, ook al is dit inmiddels vervallen (retrociperende toepassing van het concordantiebeginsel; HR 26 oktober 2007, NJ 2008/282, *Bloch-Heinemann v. Kura Hulanda*). Daarbij zal de desbetreffende bepaling, met name als het gaat om open normen, vaak wel ruimte laten om rekening te houden met afwijkende plaatselijke omstandigheden en verkeersopvattingen.

- a) Zo heeft men overzee te maken met een betrekkelijk zwakke overheid en betrekkelijk veelvuldig voorkomende politieke patronage, wat het Gemeenschappelijk Hof in verband met het vertrouwensbeginsel gebracht heeft tot het oordeel dat het van verhoogd belang is in een kleinschalige samenleving, waar persoonlijke verhoudingen een grote rol spelen en een expliciete weigering niet gemakkelijk wordt gegeven, dat regels inzake bevoegdheid en formele besluitvorming strikt in acht worden genomen (Gem. Hof 30 januari 2001, NJ 2001/579).
- b) Ook wat betreft de tijdigheid van overheidsbeslissingen, is er overzee meer ruimte (Gem. Hof 12 januari 1999, NJ 1999/458, *Curaçao v. Brandt* ('poko poko-beginsel'). Weliswaar betekent 'poko poko' 'langzaam aan', maar met het beginsel wordt in het spraakgebruik bedoeld dat de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in de West een minder stringente invulling krijgen.
- c) Er is sprake van een zogeheten 'afscheidsbeleid', daarin bestaande dat vlak vóór een bestuurswisseling inhoudelijk twijfelachtige of onvoldoende voorbereide besluiten worden genomen of toezeggingen worden gedaan, met als kenbaar motief het volgende bestuur, waarvan men aanneemt dat dit anders zou beslissen, voor een *fait accompli* te stellen. Dit 'afscheidsbeleid', dat consequenties heeft voor de schaarse openbare goederen en middelen, kan leiden tot nietigheid wegens strijd met de openbare orde (Gem. Hof 1 maart 2001, NJ 2002/376).
- d) Onrechtmatig intensieve bemoeiingen van de regering met overheids-NV's kan tot wanbeleid leiden (HR 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1104, *enquête Curaçaose overheids-NV's*).
- e) Onrechtmatig verplichtingen aangaan buiten de begroting om, met de bedoeling dat betaling zal geschieden door overheids-NV's of uit een speciaal potje, te voeden uit een los van de begroting staande heffing ('potje van Schotte'), doet vragen rijzen omtrent gerechtvaardigd vertrouwen bij de wederpartijen, indien geen vertrouwen wordt gehonoreerd, ongerechtvaardigde verrijking van de overheid (Gem. Hof 29 november 2016, ECLI:NL:OGHACMB:2016:157, *opknopbeurt Wilhelminapark*).
- f) Uit de zogenoemde 'liefdesnest-jurisprudentie' (*Tijdschrift voor Antilliaans Recht-Justicia* 2008, p. 309 e.v. en p. 329 e.v.) blijkt dat het van algemene bekendheid is dat het op Curaçao geenszins ongebruikelijk is dat in het kader van buitenhuwelijkse relaties door de financieel meest draagkrachtige partij op diens kosten wordt zorg gedragen voor enig onderkomen waarin partijen ongestoord kunnen samenwonen (GEA Curaçao

- 15 november 2010, ECLI:NL:OGEAC:2010:BO5057). De vraag rijst of dan sprake is van een schenking/gift of van het nakomen van een natuurlijke verbintenis. Voor Suriname zie R. Singodikromo en M.A. Veira, *SJB* 2018/1, p. 10 e.v.
- g) Dat er weinig zo mooie wegen zijn als in Nederland beïnvloedt de invulling van de risicoaansprakelijkheid van de wegbeheerder (GEA Curaçao 28 augustus 2018, ECLI:NL:OGEAC:2018:243).
- h) Andere opvattingen over gezagsverhoudingen en de grote afhankelijkheid van toerisme maken dat eerder een dringende reden voor ontslag op staande voet wordt aangenomen: 'Het Hof stelt voorop dat de Arubaanse samenleving en de Arubaanse opvattingen, onder meer over gezagsverhoudingen, verschillen van de Nederlandse en dat daarom de Nederlandse invulling van de wettelijke maatstaven niet zonder meer toepasselijk is. Hier komt bij dat de Arubaanse hotels extra aandacht geven aan behoorlijk optreden van hun personeel in het algemeen (ook als geen gasten in de buurt zijn) en zware sancties stellen op onbehoorlijk gedrag, hetgeen aan dit personeel ook bekend is. In de jurisprudentie van het GEA en het Hof wordt hiermee rekening gehouden. Het toerisme is nu eenmaal cruciaal voor de economie van Aruba. Het is van algemeen belang dat de goede naam van Aruba ('one happy island') bij de overwegend Amerikaanse toerist niet wordt aangetast' (Gem. Hof 19 februari 2013, ECLI:NL:OGHACMB:2013:BZ2473, *Calabas Hotels*).
- i) In beledigingsprocedures, aangespannen door personen uit de publieke sfeer tegen media, lijkt de rechter bewust een drempel te willen opwerpen tegen al te gemakkelijke beschuldigingen van corruptie en vriendjespolitiek. Een aaneenschakeling van nieuwtjes, wetenswaardigheden, niemendalletjes en belangwekkende mededelingen zijn de moderne variaties op de 'kantika di tambu', de gezongen chronique scandaleuse van de gemeenschap, die teruggaat tot de slaventijd. Alleen al door de pure herhaling hebben roddels licht de neiging uit te groeien tot onwrikbare waarheden; het Caribische temperament doet de rest. Zie A.B. van Rijn, *WPNR* 1999/5356; anders: Gem. Hof 4 juni 2019, ECLI:NL:OGHACMB:2019:100, *advocatenkantoor FCW*.
- j) Voor de werkgeversaansprakelijkheid voor een gladde vloer maakt het uit dat het in Aruba zelden regent (HR 2 maart 2007, *NJ* 2007/143, *Perez v. Casa Grande*).
- k) Van veel grond bestaat geen inschrijving in de openbare registers. In dat verband is van belang dat na de inbezitting door de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden alle grond van de overheid was (Gem. Hof 16 november 2018, ECLI:NL:OGHACMB:2018:214, *Henson v. Sint Maarten*). Men spreekt wel van domeinbeginsel; zie P.P.C.H. van der Voort, 'Recht op gebruik van domeingrond in de Nederlandse Antillen', in: *Honderd jaar codificatie in de Nederlandse Antillen*, 1969, p. 293 e.v. en A.J.A. Quintus Bosz, *Drie eeuwen grondpolitiek in Suriname*, 1954 (herdruk 1980). Art. 1 lid 1 van het Surinaamse *Decreet Beginselen Grondbeleid* (1982) luidt: 'Alle grond, waarop niet door anderen recht van eigendom werd bewezen, is domein van de Staat'.
- l) Veel voorkomend, in elk geval in Curaçao, is het verschijnsel van 'grondhuur'. De huurder van grond bouwt voor eigen rekening een huis (zonder recht van opstal); soms blijft het huis voor generaties in dezelfde familie. Aangenomen wordt dat het huis kan vererven, dat de huurder het huis kan vervreemden en dat de huurder zekere rechten op vergoeding heeft. Niet zonder belang lijkt te zijn of het gaat om overheidsgrond (domeingrond) of particuliere grond. Zie verder nr. [113]. De 'onderstand' die kan worden verleend in het kader van maatschappelijke zorg is aanmerkelijk lager dan de Nederlandse 'algemene bijstand'. Werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidswetgeving ontbreken, behoudens een ongeval- en ziektekostenverzekering. In het *Faillissementsbesluit 1931 (Faillissementsverordening van Aruba, Faillissementswet BES en Faillissementswet 1935 van Suriname)* ontbreekt een Schuldsaneringsregeling natuurlijke personen.

Zie ook het slot van de volgende paragraaf.

Is de wetgeving ongelijk, dan moet men in de rechtspraak er het beste van maken, met een voorkeur voor concordantie (harmoniserende of concorderende uitleg).

In het belang van zoveel mogelijk rechtseenheid binnen het Koninkrijk zal men de oplossing moeten zoeken in de richting van concordantie, zeker als het systeem gelijk is. Indien in een regio de regelgeving is *achtergebleven* kan via dit beginsel aansluiting bij elders in het Koninkrijk geldend nieuw recht worden verkregen. Ook *leemtes* in de wetgeving kunnen aldus worden opgevuld (HR 1 februari 2013, NJ 2013/82, *Austria v. Aruba Ports Authority*). Een en ander kan niet altijd, met name niet bij een *welbewuste keuze* van de wetgever (HR 10 augustus 2001, NJ 2001/526, *Domaro v. Pennings*; HR 19 oktober 2012, NJ 2013/121, *Diageo v. Sriram*; HR 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1104, *enquête Curaçaose overheids-NV's*), al kan een *welbewuste keuze* door de rechtsontwikkeling inmiddels zijn achterhaald (anticiperende toepassing van het concordantiebeginsel; vgl. HR 23 november 2001, NJ 2002/25, *Marielle Investment v. ING*; HR 27 april 2007, NJ 2008/121, *Wacawa v. Mecs*). Ook zonder *welbewuste keuze* kunnen er goede redenen zijn om het concordantiebeginsel niet toepasselijk te achten. De totstandkoming in Nederland van een naar de inhoud nieuwe wettelijke regel omtrent een onderwerp van burgerlijk recht heeft niet reeds uit kracht van het concordantiebeginsel tot gevolg dat de inhoud van die regel van rechtswege dan wel bij wijze van analogie deel gaat uitmaken van het overzee geldende recht (HR 29 oktober 1999, NJ 2000/51, *Geerman v. Aruba Hotel*). De nieuwe regel kan een min of meer *politiek karakter* hebben, verbonden aan een bepaalde maatschappelijke ontwikkeling in een regio. De *systematiek* van de wet kan van beslissende betekenis zijn. Ook kunnen Nederlandse ontwikkelingen zijn bepaald of beïnvloed door *Europese* regelgeving of door rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie, met name indien sprake is van een duidelijk verschil in maatschappelijke opvattingen of de wetgever van het betrokken land een *welbewuste keuze* heeft gemaakt voor een afwijkend regime. De Caribische eilanden zijn heel klein, sterk op toerisme en de offshorebedrijvigheid gericht, de maatschappelijke opvattingen (binnen de desbetreffende kring) zijn in de regel wat conservatiever dan in Nederland. Er is een grotere oriëntatie op de Verenigde Staten en Latijns-Amerika. De volksaard zal deels zijn gevormd door het koloniaal verleden en de slavernij. Het welvaartsniveau en de sociale bijstand zijn op aanzienlijk lager niveau. Wat in art. 349 *Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie* staat over de negen zogenoemde ultraperiferie gebieden (UPG) geldt evenzeer voor de Caribische regio's van het Koninkrijk die horen tot de landen en gebieden overzee (LGO): 'de structurele economische en sociale situatie (...) die wordt bemoeilijkt door de grote afstand, het insulaire karakter, de kleine oppervlakte, een moeilijk reliëf en klimaat en de economische afhankelijkheid van enkele producten.'

8 Nummering van de artikelen

Er is geen goede reden de nummering in de algemene wetboeken buiten het bereik van het concordantiebeginsel te houden.

In alle boeken van de vier Caribische BW's is de Nederlandse nummering gevolgd, behalve in Boek 2 ('Rechtspersonen'). Eenzelfde nummering als de Nederlandse heeft weliswaar geleid tot open plaatsen en toevoegingen aan bestaande artikelnummers van a, b, enz., maar dit gebrek aan esthetiek weegt niet op tegen het praktische nut. Het is een gruwel voor wetgevingspuristen, maar een zegen voor de praktijk. Het vergemakkelijkt immers de raadpleging van Nederlandse rechtspraak en literatuur en verhoogt daardoor het peil van de rechtsbeoefening. Als reden om in Boek 2 een eigen nummering aan te houden (zie nr. [31]) is opgegeven dat de indeling verbeterd is. Zo zijn, vergeleken met het Nederlandse Boek 2 beduidend meer bepalingen van de afzonderlijke titels overgebracht naar de inleidende, eerste titel. De regeling over fusie kent wel de Nederlandse nummering, maar bij de splitsing heeft de esthetiek het toch weer gewonnen van het gebruiksgemak.

9 Europees privaatrecht

De Caribische regio's van het Koninkrijk, inclusief de BES-eilanden, hebben de status van LGO (*landen en gebieden overzee*).

Art. 52 lid 2 *Verdrag betreffende de Europese Unie* luidt: 'Het territoriale toepassingsgebied van de Verdragen wordt omschreven in art. 355 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.' In dit art. 355 lid 2, eerste zin, VWEU is bepaald: 'De landen en gebieden overzee waarvan de lijst als bijlage II is gehecht, vormen het onderwerp van de bijzondere associatieregeling omschreven in het vierde deel.' Het gaat hier om een gesloten lijst van *landen en gebieden overzee* (LGO). Het Europese *acquis communautaire* (EU-verdragen, EU-verordeningen, EU-richtlijnen en de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie) is op de LGO's slechts beperkt van toepassing; de privaatrechtelijke richtlijnen en verordeningen (art. 288 lid 2-3 VWEU) in elk geval niet. Anderzijds is het Koninkrijk der Nederlanden de lidstaat van de Europese Unie, wat onder meer betekent dat de ingezetenen overzee de status hebben van Europees burger.

De status van LGO (*landen en gebieden overzee*) neemt niet weg dat de overzeese BW's via het beginsel van concordantie van wetgeving onderdelen bevatten die indirect een EU-oorsprong hebben. En het beginsel van concordantie van rechtspraak betreft indirect ook de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Voor zover het Nederlandse BW eind jaren negentig van de vorige eeuw Europees richtlijnenrecht bevatte, is dat vrijwillig overgenomen in de overzeese BW's. Men denke aan de richtlijn productenaansprakelijkheid, misleidende reclame (nog zonder vergelijkende reclame), agentuur, pakketreizen (de eerste), oneerlijke contractsbedingen, timeshare (de eerste). Nadien volgde in Boek 7 iets meer Europees recht: consumentenkoop en consumentengaranties, overeenkomsten op afstand, maar veel ook niet.

Geheel nieuwe privaatrechtelijke Europese wetgeving zal in de regel niet via het beginsel van concordantie van wetgeving op de Caribische eilanden tot gelding gebracht kunnen worden.

Men denke aan de Dienstenrichtlijn, de Richtlijn betaaldiensten, de Richtlijn consumentenrechten, de eIDAS-verordening, de Richtlijn bedrijfsgeheimen; het overzeese recht loopt vaak achter. Het beginsel van concordantie van rechtspraak kan soms uitkomst brengen, maar meestal niet. Zie HR 19 oktober 2012, *NJ* 2013/121, *Diageo v. Sriram* in een geval dat de voormalig Nederlands-Antilliaanse wetgever in het merkenrecht een keuze had gemaakt voor wereldwijde uitputting. De reden hiervoor is volgens de officiële toelichting 'gelegen in het feit dat de Nederlandse Antillen als klein land sterk afhankelijk zijn van import. In verband hiermee is ons land het meest gebaat bij wereldwijde uitputting. Landelijke uitputting zou immers import uit goedkopere derde-landen in de weg kunnen staan, hetgeen producten alhier onnodig duurder kan maken (duurder niet alleen voor onze eigen mensen, maar ook voor de toeristen). De Hoge Raad stelt voorop 'dat het in art. 39 van het Statuut van het Koninkrijk verankerde concordantiebeginsel niet zonder meer meebrengt dat ontwikkelingen die zich in de Nederlandse rechtspraak voordoen, in de Antilliaanse rechtspraak dienen door te werken, onder meer niet indien de eerstbedoelde ontwikkelingen worden bepaald of beïnvloed door Europese regelgeving of door rechtspraak van het HvJ EU. Er bestaat met name dan aanleiding niet overeenkomstig dat beginsel te beslissen indien sprake is van een duidelijk verschil in maatschappelijke opvattingen of de wetgever van het betrokken land een welbewuste keuze heeft gemaakt voor een afwijkend regime.' Wel kan bijvoorbeeld de rechter overzee op basis van het beginsel van concordantie van rechtspraak overgaan tot ambtshalve toepassen van consumentenrecht, al dan niet in hoger

beroep (Gem. Hof 29 augustus 2014, ECLI:NL:OGHACMB:2014:123, *Cupecoy Village*). Op grond van dit beginsel zou ook, indien de Nederlandse rechter op het gebied van merkenrecht of aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen op grond van EU-regelgeving gedwongen wordt in plaats van oude rechtspraak van het Benelux Gerechtshof nieuwe rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie te volgen, de overzeese rechter dezelfde overstap moeten maken (men denke bijvoorbeeld aan een ongeval met een heftruck in een loods: HR 8 juni 2018, NJ 2018/269, *Achmea v. X*). Indien in de toekomst in de EU meer burgerlijk recht in verordeningen wordt neergelegd in plaats van in richtlijnen, zodat geen uitvoering in het Nederlandse BW plaatsvindt (behoudens wellicht een enkele verwijzing, zoals in Boek 10 BW-NL), zal dat de overname overzee niet bevorderen.

De status van LGO (*landen en gebieden overzee*) sluit de mogelijkheid van infractie- en aansprakelijkheidsprocedures wegens schending van het Europees recht in beginsel niet uit.

Zie HvJ EG 12 december 1990, C-263/88, *Jur.* 1990, p. I-4611, *Commissie v. Frankrijk*, over de regelgeving in de Franse LGO's Nieuw-Caledonië en Frans Polynesië. Dat Aruba, Curaçao en Sint Maarten – in tegenstelling tot de BES-eilanden – een door het Statuut gegarandeerde autonomie hebben in hun regelgeving, doet er niet toe. In een inbreukprocedure wordt altijd de lidstaat als verdragspartner aangesproken, dus het Koninkrijk der Nederlanden; de LGO zelf kunnen niet zelfstandig worden aangesproken. Intrastatelijke argumenten, zoals gebaseerd op autonome wetgevingsbevoegdheden van de LGO, worden niet door het HvJ EU geaccepteerd.

Een Caribische rechter kan in beginsel een prejudiciële vraag stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.

De Caribische rechterlijke colleges – te weten de vier gerechten in eerste aanleg, het Gemeenschappelijk Hof en de Hoge Raad optredend ingevolge de Rijkswet rechtsmacht Hoge Raad – vallen mede onder het begrip 'rechterlijke instantie van een der lidstaten' in art. 267 lid 2 VWEU (HvJ EG 12 december 1990, C-100/89 en C-101/89, *Jur.* 1990, p. I-4647, *Kaefer en Procacci*). Zij kunnen dus in beginsel een prejudiciële vraag stellen aan het HvJ EU. Maar of dat ook kan ter zake van de uitleg van in deze regio's vrijwillig overgenomen Europees recht staat niet vast.

Een statuswijziging van LGO (*landen en gebieden overzee*) naar UPG (*ultraperifeer gebied*) is mogelijk.

Art. 355 lid 6 VWEU luidt: 'De Europese Raad kan op initiatief van de betrokken lidstaat een besluit vaststellen tot wijziging van de status ten aanzien van de Unie van een Deens, Frans of Nederlands land of gebied als bedoeld in de leden 1 en 2. De Europese Raad besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van de Commissie.' Voor een UPG (waaronder het Franse deel van Sint Maarten) geldt het *acquis* volledig (art. 355 lid 1 VWEU), met dien verstande dat bepaalde uitzonderingen mogelijk zijn (art. 349 lid 1-2 VWEU).

10 Grond- en mensenrechten

Het *Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* (EVRM) heeft in Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden medegelding. In Suriname is met de onafhankelijkheid per 25 november 1975 de medegelding van rechtswege komen te vervallen (Suriname is geen lid meer van de Raad van Europa), maar Suriname is wel aangesloten bij het *Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten* (IVBPR) en het *Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en*